

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Θέματα Διγλωσσίας

Ενότητα: Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Ιωάννης Γαλαντόμος

Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1. Σκοποί ενότητας	4
2. Περιεχόμενα ενότητας.....	4
3. Έννοιες – Λέξεις κλειδιά.....	4
4. Θεωρητικό πλαίσιο	5
5. Πρώτη/μητρική γλώσσα, ξένη/δεύτερη γλώσσα, φυσικός ομιλητής.....	5
6. Ορισμοί της διγλωσσίας.....	5
7. Τυπολογία της διγλωσσίας	6
8. Ο δίγλωσσος ομιλητής.....	6
9. Βιβλιογραφία	6

1. Σκοποί ενότητας

- Αποσαφήνιση του περιεχόμενου των όρων «διγλωσσία», «γλωσσική διμορφία»
- Λόγοι εμφάνισης της διγλωσσίας
- Επιστήμες στο πλαίσιο των οποίων μελετάται η διγλωσσία
- Αποσαφήνιση του περιεχόμενου των όρων «πρώτη/μητρική γλώσσα», «ξένη/δεύτερη γλώσσα», «φυσικός ομιλητής»
- Εξοικείωση με τους διάφορους ορισμούς της διγλωσσίας
- Εξοικείωση με τους διάφορους τύπους διγλωσσίας
- Εξοικείωση με την προβληματική που έχει αναπτυχθεί σχετικά με τον ορισμό ενός δίγλωσσου ομιλητή

2. Περιεχόμενα ενότητας

- Θεωρητικό πλαίσιο
- Πρώτη/μητρική γλώσσα, ξένη/δεύτερη γλώσσα, φυσικός ομιλητής
- Ορισμοί της διγλωσσίας
- Τυπολογία της διγλωσσίας
- Ο δίγλωσσος ομιλητής

3. Έννοιες – Λέξεις κλειδιά

- Διγλωσσία, γλωσσική διμορφία
- Πρώτη/μητρική γλώσσα, ξένη/δεύτερη γλώσσα, φυσικός ομιλητής
- Charles Ferguson, άρθρο “Diglossia”
- Κοινωνική & ατομική διγλωσσία, ταυτόχρονη & διαδοχική διγλωσσία, πρώιμη & μεταγενέστερη διγλωσσία, φυσική & πολιτισμική διγλωσσία, ισότιμη, συνθετική & εξαρτημένη διγλωσσία, προσθετική & αφαιρετική διγλωσσία
- Ο δίγλωσσος ομιλητής δύσκολα μπορεί να οριστεί

4. Θεωρητικό πλαίσιο

- Διγλωσσία (bilingualism): δύο ομάδες με διαφορετικό γλωσσικό υπόβαθρο έρχονται σε επαφή (Σελλά-Μάζη, 2001).
- Ελληνική βιβλιογραφία: *γλωσσική διμορφία* (diglossia) ≠ *διγλωσσία* (bilingualism)
- Εμφάνιση διγλωσσίας: πολιτικοί, θρησκευτικοί, κοινωνικοί ή εκπαιδευτικοί παράγοντες (Τριάρχη-Herrmann, 2000).
- Διγλωσσία: αντικείμενο μελέτης → Γλωσσολογία, Κοινωνιογλωσσολογία, Ψυχολογία, Παιδαγωγική, Νευροεπιστήμες (Hoffmann, 1991· Σελλά-Μάζη, 2001).

5. Πρώτη/μητρική γλώσσα, ξένη/δεύτερη γλώσσα, φυσικός ομιλητής

- Εννοιολογική αποσαφήνιση των όρων: *πρώτη/μητρική γλώσσα*, *δεύτερη ή ξένη γλώσσα* και *φυσικός ομιλητής* μιας γλώσσας.
- Πρώτη και μητρική γλώσσα: άλλοτε διαζευκτική χρήση (π.χ. Crystal, 2005) και άλλοτε επιχειρείται διαχωρισμός τους με αντικατάσταση της μητρικής από τον όρο *πρώτη γλώσσα*.
- Ξένη γλώσσα: οποιαδήποτε γλώσσα διδάσκεται στο σχολείο αλλά στερείται ευκαιριών για επικοινωνιακή χρήση εκτός του σχολικού περιβάλλοντος.
- Δεύτερη γλώσσα: ο γλωσσικός κώδικας που χρησιμοποιείται για εκπαιδευτικές, διοικητικές, επαγγελματικές κι άλλες εξειδικευμένες λειτουργίες (Crystal, 2005· Ellis, 1994· Μήτσης, 1998· Saville-Troike, 2006).
- Φυσικός ομιλητής: φυσικός ομιλητής της ελληνικής (προσαρμόζοντας τα χαρακτηριστικά του Medgyes που αναφέρονται στον φυσικό ομιλητή της αγγλικής) είναι κάποιος που έχει γεννηθεί σε χώρα όπου τα ελληνικά είναι η επίσημη γλώσσα, έχει μάθει την ελληνική κατά τη διάρκεια των παιδικών του χρόνων, χρησιμοποιεί τα ελληνικά ως πρώτη γλώσσα, διαθέτει άριστη γλωσσική ικανότητα και ικανότητα παραγωγής επικοινωνιακού και αυθόρμητου λόγου, το γλωσσικό του προϊόν του διακρίνεται από δημιουργικότητα και έχει τη διαίσθηση διάκρισης των σωστών και λανθασμένων τύπων της ελληνικής (Medgyes, 1999).

6. Ορισμοί της διγλωσσίας

- Στη διεθνή βιβλιογραφία δεν υφίσταται ένα ευρύτερα αποδεκτός ορισμός της διγλωσσίας.
- Πρώτη απόπειρα οριοθέτησης: 1959 από τον Charles Ferguson (άρθρο Diglossia→*γλωσσική διμορφία-diglossia* ≠ *διγλωσσία-bilingualism*).
- Τριάρχη-Herrmann: ένα άτομο είναι «διγλωσσο όταν διαθέτει τη γλωσσική εκείνη ικανότητα μέσω της οποίας μπορεί να εκφράζεται, προφορικά ή και γραπτά, χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες σε δύο γλωσσικά συστήματα.» (2000: 45).

7. Τυπολογία της διγλωσσίας

- Διγλωσσία→σύνθετο φαινόμενο→διάφορες ταξινομήσεις διαχρονικά.
- Πρώτη βασική κατηγοριοποίηση: *κοινωνική* (societal) και στην *ατομική διγλωσσία* (individual bilingualism) (Baetens Beardsmore, 1986).
- Η Τριάρχη-Herrmann (2000) → τρία (3) κριτήρια ταξινόμησης:
  - με βάση την ηλικία ή τον τρόπο εκμάθησης ενός δεύτερου κώδικα επικοινωνίας
  - με βάση γλωσσολογικά κριτήρια
  - με βάση ψυχο-κοινωνικο-γλωσσικά κριτήρια.
- Ηλικία: *ταυτόχρονη* (simultaneous) και *διαδοχική* (successive) διγλωσσία.
- Ηλικιακό κριτήριο: *πρώιμη* (early) και *μεταγενέστερη* (late) διγλωσσία (Τριάρχη-Herrmann, 2000).
- Τρόπος εκμάθησης της δεύτερης γλώσσας: *φυσική* (natural) και *πολιτισμική* (cultural) διγλωσσία.
- Γλωσσολογικά κριτήρια: *ισότιμη* (coordinate), *συνθετική* (compound) και *εξαρτημένη* (subordinate) διγλωσσία (Weinreich, 1964).
- Ψυχο-κοινωνικο-γλωσσικά κριτήρια: *προσθετική* (additive) και *αφαιρετική* (subtractive bilingualism).

8. Ο δίγλωσσος ομιλητής

- Διεθνής βιβλιογραφία: αδυναμία ορισμού της έννοιας του *δίγλωσσου ομιλητή* (Σελλά-Μάζη, 2001).
- Baker & Prys Jones (1998) → ορισμός του δίγλωσσου ομιλητή → απάντηση στα ακόλουθα ερωτήματα:
  - η διγλωσσία ενός ομιλητή θα πρέπει να αξιολογηθεί επί τη βάσει των επικοινωνιακών δεξιοτήτων που επιδεικνύει και στις δύο γλώσσες;
  - δίγλωσσος μπορεί να θεωρηθεί μονάχα ο ομιλητής που επιδεικνύει ισοδύναμες επικοινωνιακές ικανότητες και στις δύο γλώσσες;

9. Βιβλιογραφία

Baetens Beardsmore, H. (1986). *Bilingualism: Basic Principles* (2nd ed.). Clevedon: Multilingual Matters.

Baker, C. & Prys Jones, S. (1998). *Encyclopedia of Bilingualism and Bilingual Education*. Clevedon: Multilingual Matters.

Crystal, D. (2005). *How Language Works*. Woodstock & New York: The Overlook Press.

Ellis, R. (1994). *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: OUP.

Hoffmann, Ch. (1991). *An Introduction to Bilingualism*. London & New York: Longman.

Medgyes, P. (1999). *The non-native teacher*. Ismaning: Hueber.

Μήτσης, Ν. (1998). *Στοιχειώδεις Αρχές και Μέθοδοι της Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας. Εισαγωγή στη Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης (ή Ξένης) Γλώσσας*. Αθήνα: Gutenberg.

Saville-Troike, M. (2006). *Introducing Second Language Acquisition*. Cambridge: CUP.

Σελλά-Μάζη, Ε. (2001). *Διγλωσσία και Κοινωνία. Η ελληνική πραγματικότητα*. Αθήνα: Προσκήνιο.

Τριάρχη-Herrmann, Β. (2000). *Η Διγλωσσία στην Παιδική Ηλικία. Μια ψυχολογολογική Προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg.

Weinreich, U. (1968). *Languages in Contact*. The Hague: Mouton.